

APOSTOL VAGY BŰNBÁNÓ PROSTITUÁLT? (Jn 20, 11-18)

Még csak nagybőjt elején járunk, a felolvasott szentírási szakasz mégis Jézus Krisztus feltámadásának örömhírét és Mária Magdolna rokonszenves alakját hozza elénk.

János evangéliumának e fejezetében két „jelenetben” is szerepel Mária Magdolna. Ő az, aki „a hét első napján, amikor még sötét volt, kiment a sírhoz”. Észrevette, hogy a kő már nem takarja a sziklaüregget, és anélkül, hogy ott bármit is tett volna, értesítette Pétert és azt a titokzatos másik tanítványt, „akit Jézus szeretett” arról, hogy „elvitték az Urat a sírból, és nem tudjuk, hová tették”. Ezt követi a „versenyfutás” a két tanítvány között, a gyorsabbik mégis visszafogja magát, és engedi, hogy Péter lépjen elsőnek a sírba. Péter mindent jól szemügyre vesz, s akkor lép be a másik tanítvány, aki nem csupán lát, hanem hisz is. A tanítványok ezután hazamennek. A következő vers irányítja a figyelmet ismét Magdolnára. Ő nem ment el a tanítványokkal, hanem ott állt a sír mellett és sírt. Betekint az üregbe, látja az angyalokat, akik szomorúságának okáról kérdezik. Ekkor hátratekint (*hasonlóan ahhoz, ahogyan a következő fejezetben majd Péter teszi a Tibériás tava melletti beszélgetés alkalmával*), és meglát valakit, aki ugyancsak megkérdi tőle, miért sír, ő pedig a kertésznek véli. Az evangélista már megoldja a rejtélyt, és így tudjuk, hogy ez a valaki Jézus maga. Jézus nevéen szólítja Máriát, hiszen ő is azok közé tartozik, akiket a Jó Pásztor a nevükön szólít, s akik meg is ismerik a Jó Pásztor hangját.

Mária Jézust felismerve felkiált: *Mesterem!* Most elénk villan a szinoptikus evangéliumokból ismert feltámadás utáni találkozás képe az asszonyokkal, akik Jézus lábához borultak és átölelték. A János evangélium hallgat erről, csak Jézus ellenkezését örökíti meg, ami viszont a Vulgáta latin fordítása nyomán így terjedt el, így ugrik emlékezetünkbe szinte azonnal: „*Noli me tangere*”, azaz: „*Ne érints!*” A művészet is sok-sok szállal rögzítette bennünk ezt a jelentést, hiszen többek között Fra Angelico, Caravaggio ezt a jelenetet ábrázolva festette meg Magdolnát a szokásos hosszú hajjal, és ezt a címet is adták képeiknek: „*Noli me tangere!*” Pedig a kifejezés, amit Jézus itt használ (a görögből fordítók egyike-másika a jegyzetek között fel is tünteti), sokkal inkább azt jelenti: „*Ne fogj olyan szorosan! Ne tartóztass!*” A legnépszerűbb katolikus fordítás így adja vissza: „*Engedj el!*” (a lábjegyzetben: „*Most ne tarts vissza, ne töltsd az időt!*”) Jóval érthetőbb is ez a figyelmeztetés, mint a „*Ne érints!*”, hiszen Jézus ezután arról beszél, hogy (nem maradhat vele), mert még nem ment föl az Atyjához. Máriát *testvéreihez* küldi, vigye hírül nekik többek között ezt a föl sem fogható jó hírt: *Fölmegyek az én Istenemhez és a ti Istenetekhez, az én Atyámhoz és a ti Atyátokhoz.* Ám Mária Magdolna, a hű tanítvány nem Jézus *rokonainak*, (ez volna a „*testvéreim*” kifejezés első értelme) hanem a *tanítványoknak* viszi hírül, hogy „*láttam az Urat és ezt mondta nekem*”. Számára egyértelmű Mesterének tanítása, hogy ezentúl a tanítványokra érvényes a János evangélium előszavának ez a sora is: „*Mindannak, aki befogadta, hatalmat adott, hogy Isten gyermekévé legyen*”.

Máriát ezért a cselekedetért nevezte először Szent Ágoston nyugati egyházatya *az apostolok apostolnőjének*.

Tekintsük át, mit tudhatunk meg erről az asszonyról még az evangéliumok alapján!

Az evangéliumokban **öt** konkrétum áll róla: **1.** Jézussal járt, és hét ördög ment ki belőle (*Lk 8,2*). **2.** Jelen volt a keresztre feszítéskor (*Mt 27,56; Mk 15,40; Jn 19,25*). **3.** Tanúja annak, hogy Jézust eltemették. **4.** Tagja az asszonyok csoportjának, akik Jézussal járnak és akikből

később a kenetvivő asszonyok lettek (Mt 28,1k; Mk 16,1-8; Lk 24,1-10). **5.** Ő az első, aki a Feltámadottal találkozott (Mt 28,9; Mk 16,9), amelyhez a János evangélium még hozzáteszi, hogy a Mester küldetést bízott rá (Jn 20,1-18).

A tízegynéhány bibliai hely háromféle módon nevezi meg: Mária Magdolnának, a magdalai Máriának, vagy melléknév nélkül, csupán Máriának.

Igen nagy a különbség a *keleti* és a *nyugati* szentírásmagyarázók véleménye között abban, hogyan vélekednek Mária Magdolnáról. Nyugaton főként *Nagy Szent Gergely* pápa (590-604) írásai alapján azonosították őt a névtelen bűnös asszonnyal és a betániai Máriával, Márta és Lázár húgával, vagyis azzal a két nővel, akik így vagy úgy megkenték Jézus lábát. Egyiküket nagy-nagy szeretete miatt biztosította Jézus Isten bocsánatáról, a másíkról pedig kijelentette: *ahol csak hirdetik az evangéliumot, meg fognak emlékezni arról, amit tett.* Sőt, egybemosták alakját a házasságtörő nővel is. A keleti teológusok azonban mindvégig kitartottak amellett, hogy ez a négy személy független egymástól. A latin katolikus egyház július 29-én ünnepli Szent Mártát, de húgának, Máriának nincs nálunk ünnepe: az ő személye egybemosódott Mária Magdolnáéval, és neki máskor van az emléknapja.

(**Mária Magdolna** és a **betániai Mária** hasonlóak abban, hogy mindketten Jézus *tanítványai* voltak, de különböznek abban, hogy az előbbi galileai volt, a másik pedig Jeruzsálem közelében, Júdeában élt. A Miriam egyébként nagyon gyakori névnek számított. És az is lehet, hogy ez a betániai Mária elhagyta családját, Galileába ment, később viszont visszatért Betániába, s ez esetben azonosak.

Ami a **betániai Mária** és a Jézus lábát mosó „**bűnös asszony**” azonosságát illeti, az közös bennük, hogy mindketten Jézus lábát gondozták egy vacsora alkalmával, hajukkal törölgették, és e tettük botránkozást váltott ki bizonyos nézőkből. Mégis, a két vacsora körülményei jelentősen különböznek egymástól. Ugyanakkor meglehet, hogy a két esemény alkalmával ugyanaz a személy törölgette hajával Jézus lábát, mint ahogyan a két csodálatos halfogas egyes elemei és szereplői között is van például átfedés.

Lehet-e **Mária Magdolna** és a „**bűnös nő**” Simon farizeus házában egyazon személy? Éppen lehet, mert mindkettőre áll, hogy bűnös életmódot folytattak mindaddig, míg Jézus át nem formálta őket gyökeresen. De nem feltétlenül, mert nincs ok feltételezni, hogy a bűnös asszony bűne a tisztátalanság volt, és hogy a „hét ördög” a tisztátalanság bűnével összekötetésben állt, de még azt sem, hogy bármiféle bűnnel kapcsolatos volt-e egyáltalán. A Biblia az ördögtől megszállottakat nem tekinti bűnösebbnek, mint bárki mást. Mégis lehet, hogy a kettő azonos, mert ahogyan sajnálatosan ma is szokás, egybemosták az erkölcstelen és a tisztátalan, vagy a bűnben élés meg a tisztátalanságban élés kifejezések értelmét.

Lehet-e a Simon farizeus házában megismert „**bűnös nő**” és a **házasságtörő asszony** egy és ugyanaz? Igen, mert kettejükben azonos, hogy Jézus megbocsátotta bűnüket. Nem, mert a körülmények, amelyek közt ez a megbocsátás történt, nagyon eltérőek. Mellesleg semmi okunk sincs föltételezni, hogy az ún. bűnös nő házasságtörő is volt. Talán, mert a két esemény össze is kapcsolható. Előbb történt a János evangéliumból ismert eset, az, hogy Jézus a porba írva mentette meg a rajtakapott asszonyt a kínhaláltól, aki viszont akkor azon sokkos állapotában csak szó nélkül elment, később viszont kereste az alkalmat, hogy kifejezze Jézusnak a háláját, így jutott el Simon farizeushoz.)

Hogyan vált az apostolok apostolából, a magdalai Máriából Bűnbánó Magdolna, a bűnbánó prostituált jelképe, minden biblikus alapot nélkülözve? A negyedik-ötödik században alakja sokféle vélekedés tárgyává lett ugyanis. Az akkori keresztények sem tudhattak róla sokkal többet, mint mi. Sem ők, sem mi nem tudhatjuk azt sem, hogy bűnösebb volt-e egyáltalán, mint mi valamennyien. Jóindulattal aligha föltételezhetünk itt mást, mint azt, hogy példaértékűnek tekintették abból a szempontból, mekkora változást vihet végbe egy emberben Isten szeretete. Ugyanakkor azt, hogy ő elsősorban is a feltámadás tanúinak képviselője, már Pál levele is elpalástolja. Jó, Pál, farizeusi berögződései miatt ügyel erre: a törvény nem tekintette érvényes tanúnak a nőket, így a feltámadás tanúi között is mindenkit felsorol, de a nőket kihagyja. Pedig az evangéliumok szerint az élő Jézussal ezek az asszonyok találkoztak elsőként, s Mária Magdolna különleges helyet foglal el még ezen első tanúk között is.

A szent szöveg általában szűkszavú, a szereplőkre az idők során különféle öltözeteket aggattak. A negyedik-ötödik században a kereszténység egyre aszketikusabb jellegűvé vált, s attól fogva egy prostituáltból lett bűnbánó még csodálni valóbb lett a keresztények, elsősorban a keresztény nők szemében. Nem is a bűnbánat szükségtelenségéről van itt szó. Összevethetjük Magdolna eme „fejlődését” egy biztosan nyilvános bűnösből lett férfi-apostol, például a vámszedő asztal mellől elhívott Máté (Lévi) hagyományával. Nyoma sincs annak sehol, hogy Máté a feltámadás után vezeklő életet élt volna korábbi, nyilvánvalóan elítélendő bűnös foglalkozása miatt. Eközben Magdolna bűnéről semmit nem tudunk, vajon miért vélte tudni akkor olyan pontosan és részletesen, hogy az apostolokhoz apostolként küldetett Magdolna utcanő volt?

A Szentírásba föl nem vett, de a kanonikus könyvekkel egykorú apokrif hagyomány viszont Mária Magdolnát a női tanítványok egyikeként, a legszorosabb tanítványi körbe tartozóként magasztalja, azok között, akiket különleges tanúságtételre készített fel Jézus. A Mária hagyomány szerint éppen ő a legbátrabb tanítvány, aki a többiekben is tartja a lelket. Beszél, bátorít. Csak a későbbi keletkezésű apokrifek kezdik sugallni, hogy ő prostituált volt és azonos azzal, aki könnyeivel mosta Jézus lábát. Ebben esetleg tetten érhető az a szándék, hogy egyes keresztények meg akarták változtatni Mária státuszát azok szemében, akik túlságosan is nagyra becsülték Jézusnak ezt a tanúját. Például az orosz ortodox egyház szemében Mária Magdolna máig igen nagy szentnek számít. (Ábrázolásai közül az ikonokon kapott legnagyobb méltóságot: össze sem hasonlítható a „bűnös asszonyokkal” összemosott Magdolna-ábrázolásokkal méltóság tekintetében.) És az ember már csak olyan, hogy ha tisztelete tárgyáról kiderül, hogy csak egy prostituált volt, könnyen megváltoztatja korábbi álláspontját.

Csak a *II. vatikáni zsinat* után kezdett a latin egyház is hajlani arra, hogy Magdolna alakját elválassa az evangélium névtelen vagy más nevű „bűnös asszonyaitól”, de igen lassan adoptálják a keleti felfogást. A misekönyv makacsul nem vesz erről tudomást, hiába sürgetik egyes (magyar) liturgikusok is az igazságnak megfelelőbb imaszövegek választását.

Újabban egy holland teológusnő (*Esther de Boer*) más szerzőkkel egybehangzóan és őket kiegészítve egyenesen azt igyekszik bebizonyítani, hogy Mária Magdolna nem más, mint „*a tanítvány, akit Jézus szeretett*”, és alapjában véve az ő műve a negyedik evangélium. Miért kellett János fedőneve alá bújni? De Boer szerint azért, mert, ha saját nevében írt volna evangéliumot, még a jánosi közösség sem fogadhatta volna el, hiszen a gnóztól való elhatárolódásuk következtében kitarítottak amellet a páli „előírás” mellett, hogy nő csak „fedett fejjel” (1Kor 11,5) prófétálhat, és ezt a kifejezést átvitték a „más nevében írni”

fogalmára is, hiszen Szűz Mária is csak Lukács neve mögé rejtve „merte” profétálni, hogy „Boldognak hirdet engem minden nemzedék” (Lk 1, 48).

A feltámadáshitet védő apologetika egyik komoly érve ma is éppen az, hogy mivel nők tanúságát nem fogadták el akkoriban, egyáltalán nem állt a tanítványok érdekében, hogy női tanúkat vonultassanak fel itt, s ha mégis megtették, annak egyetlen oka lehetett, hogy ez volt az igazság. Jézus még feltámadásakor is adott volna egy komoly esélyt az emberiség elnyomottabb felének, ha az a másik fele meg akarta volna érteni szándékát. Esetleg az is lehetett a célja ezzel a választással, hogy elsőként éppen azokat vigasztalja meg feltámadásával, a mindent újraalkotó, újjászülő üdvtörténeti eseménnyel, akik a legszomjasabbak voltak rá. („Boldogok a lélekben szegények, mert övék a mennyek országa.”)

Magdolna tehát a maga szűkszavúan jellemzett mivoltában azért lehet sokunk példaképe, mert Jézus radikális követője, olyan, aki nagy bajból Jézus segítségével kiszabadulva minden mást elhagyott, és azontúl egyedül Jézushoz ragaszkodott. Galileától fogva mindenütt vele tartott, mindenben segítségére volt. Majdnem bizonyos, hogy nem csupán olyasmivel segített Jézusnak, hogy különféle vacsorákon megkente fáradt lábait. Hűsége vezette el a kereszt lábához is a Mester nyomában, ő figyelte meg nagyon a sír helyét is, és amint lehetett, elsőként ment a sírhoz. Végigasszisztálta keresztre feszített Mestere agóniáját, látnia kellett a keresztről levett holttestet, amit sebtiben (bár nagy mennyiségű illatszerrel és gyorsba tekerve) eltemetnek. Vasárnap pedig elsőnek élte át az elpusztíthatatlan élet csodáját, az evangélium beteljesedését: meghallotta újra a jól ismert hangot, mindnyájunk egyetlen Mesterének hangját, és küldetést kapott tőle.

Ugyan miért tiltakozott volna Jézus éppen most Mária érintése ellen, amikor ezt halála előtt sosem tette!? Nemcsak Máriával, hanem bárki mással kapcsolatban sem. Jézus nem félt sem Mária Magdolnától, sem más nőktől, elég baj, hogy a nyomában járó férfiakról, akik egyébként oly büszkén szokták „reprezentálni” Jézus személyét, nem lehet ezt maradék nélkül állítani.

Ők azok, akik gyakorta kétségbe vonják azt is, hogy a Jézus környezetéhez tartozó asszonyok tanítványok voltak-e egyáltalán. Pedig a legrégebbi evangélium, Márké, állítja, hogy ha Jézust galileai működése során ezek az asszonyok *szolgálták*, akkor ezt csak mint tanítványok tették. A betániai Mária sem szemlélődött például akkor, amikor a jobbik részt választva Jézus *lábához ült*, hanem a tanítvány pozíciójában hallgatta Mesterét. Magdolna is tanítvány volt, erre elég bizonyíték a *Rabboni* megszólítás is.

Isten országának új rendjében, amiről Jézus egész örömhíre szól, és amely mégis a végső idők Isten népében teljesedik majd be, nem szabad a nőket sem háttérbe szorítani, ahogyan nem szabad és nem is lett volna szabad sohasem a szegényeket, a betegeket, a bármi okból lecsúszottakat háttérbe szorítani.

Imádkozzunk hát Panamáért, az ott lakó társnőinkért, a világon minden háttérbe szorított emberért, nőkért és férfiakért ma délután Mária Magdolnával együtt, aki hitünk szerint megdicsőült örök életében talán kezdettől *mulat* azokon az erőfeszítéseken, amelyek által Bűnbánó Magdolnát csináltak belőle. „Jézust látva szüntelen” nem okoz neki gondot az sem, hogy szolidaritást vállaljon minden elnyomottal, beteggel, jogtalanságtól szenvedővel, utcanővel és „szent asszonnyal”, vagyis mindazokkal, akik rászorulnak Isten irgalmára.

Akik közé mi valamennyien tartozunk.